

Izhaja vsak četrtek popoldne. V slučaju praznika dan poprej. Posamezna številka stane Din. 1.—. Uredništvo: Ljubljana, Stari trg 2/1.

CENA: za en mesec Din. 4.—, za četrlet let Din. 12.—, za pol leta Din. 24.—

Inserati, reklamacije in naročnina na upravo „Jugoslovanska tiskarna“, Kolportajni oddelek, vhod s Poljanskega nasipa 2. Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo. Inzerati se zaračunajo po dogovoru

«Naša resolucija.»

V zadnji »Pravici« smo objavili v poročilu o zborovanju zaupnikov Delavske zveze tudi resolucijo, ki smo jo sprejeli z ozirom na predstojede volitve. Ker se resolucije na tako važnih zborovanjih ne sklepajo samo zaradi lepšega, marveč imajo, ali bi vsaj morale imeti, vedno tudi primeren praktičen pomen, zato se nam zdi potrebno in umestno, da se s prvim delom naše resolucije še nekoliko podrobneje pečemo. O njenem drugem delu pa bomo govorili pozneje, ko bo čas za to.

Najprej pozivlje zbor zaupnikov Delavske zveze v resoluciji člane in somišljenike naših delavskih organizacij, da gredo požrtvovalno in disciplinirano v boj, zato da zmaga pri teh volitvah SLS oziroma njene program. Utemeljevali smo ta poziv s tem, da gre pri teh volitvah za borbo, v kateri se odloči, kako bomo končno uredili svojo državo, ali bo obveljal sedanji centralizem, ali pa bo stopila na njegovo mesto avtonomistična, ali če hočemo federalistična ureditev države.

Ali pa se nas vse to kaj tiče, ali ima ves ta spor o centralizmu in avtonomiji za naše delavstvo, sploh za naše male ljudi vobče kaj pomena? Ali bo zato kruh kaj cenejši, ali bodo plače zaradi tega višje, ali bodo delovni pogoji, pod katerimi mora siromak prodajati kapitalistu svoje delovne moči in s tem več ali manj samega sebe, postali zaradi tega ugodnejši? Tako vprašujejo mnogi tovariši in neredko se čuje celo, da je ves ta boj za avtonomijo in centralizem samo prazno slepilo, s katerim se namani nevedno delovno ljudstvo, da ga vladajoči krogi in vojni tam lažje izkoriščajo.

Kaj je torej na tem?

Priznati moramo, da ima na ureditvi države in njenih razmer povsod v vsakem času največ interesa tisti, ki največ ima. Njega se v prvi vrsti tiče in njega zanima finančna politika države, zanj ima posebno važnost vobče vsa gospodarska, zlasti pa carinska, tarifna, davčna politika itd. Siromak vsaj neposredno ne ve veliko o posledicah te politike, maroveč je zadovoljen, če ga policaji in žandarji puste pri miru in če dobi vsaj za silo dela, da se more skromno preživeti. Zato ni čudno, če se v teh dolgotrajnih bojih za notranjo ureditev naše države pojavljajo glasovi, kakor da je vse to nepotrebno in nevažno medsebojno prekleanje.

Vendar pa stvar ni popolnoma taka. Če tudi je res, da služi moderna država z vsemi ustanovami predvsem v varstvo in zaščito premožnih slojev, je od njene uredbe, je od političnih razmer v njeni notranosti v največji meri, če tudi le posredno, pa vendarle bistveno odvisna tudi usoda siromašnih delovnih slojev. Spomnimo se samo leto ali dve leti nazaj, ko je vsled slabe finančne politike naše uradništvo in delavstvo trpelo ogromno škodo, ker so cene življenskim potrebščinam rasle, njihove plače in mezde pa so ostajale mesce in mesce na prejšnji višini. Jasno pa je, da toliko časa, dokler ne bodo politične razmere v državi vsaj za silo urejene, tudi o urejenem gospodarskem življenju pri nas ne more biti govora.

Pa ne samo to! Spomnimo se le, da imamo v naši državi precej socialnih zakonov, ki imajo vsi več ali manj namen ščititi delavstvo ter ga obvarovati izkoriščanja. Toda vsi ti zakoni obstoje več ali manj na papirju ter se ne izvajajo. Še več. Mi imamo tudi v ustavi naravnost lepe določbe, ki bi lahko delovnemu ljudstvu v veliki meri koristile, ko bi se izvajale. Toda vse to je krapa papirja brez vrednosti, brez praktičnih posledic.

In zakaj vse to? Stvar je dosti preprosta in jasna. Izvajajo se v življenju samo tisti zakoni, ki ustrezajo gospodarske in kulturne razmere v ostalih, zlasti južnih delih naše države, od naših tako različne, da jih je nemogoče enotno urediti. Zakoni, ki so nam premalo moderni in premalo ščitijo siromašnega delavca in nameščena, so tam doli novotarija, katere še dolgo, dolgo ne bodo mogoče praktično uveljaviti. Posledica tega je, da se ti zakoni ne izvajajo, najprej tam doli ne, potem pa tudi ne pri nas. Z zakoni je namreč prav tako, kot z očetovsko besedo v hiši. Če se eden izmed otrok nekažnovanega očetovi zapovedi, potem se kmalu tudi drugi zave-

do, da jim ni treba poslušati, kaj jim oče reče, in kmalu ne ubogajo vsi skupaj nič več.

Mi Slovenci smo si še nečuvno tega domišljali, da bomo svojo kulturo, s katero smo se upravičeno ali neupravičeno bahali, prekasili kot misijonarji naš jug ter ga napeljali k boljšim. Toda izkušnja nas uči, da se slabe razvade in navade iz juga širijo k nam in ne nrobe. Na svetu je že tako, da slabo lažje prevlada nad dobrim, kot pa narobe. To vela že pri denarju, ker pravi znano pravilo, da slab denar dobrega vedno izpodrine, to velja v vsem človeškem življenju.

Zato pa je jasno, da bomo mogli vsaj doma v naši Sloveniji voditi politiko tako, kot zahtevamo naše razmere, to se pravi tako, da bo v prid siromašnemu delavnemu ljudstvu, ki je pri nas Slovincih gotovo v veliki večini še le tedaj, če bomo imeli primerno svobodo in pravico sklenati o svojih stvareh doma pod kontrolo naše domače javnosti. To je tisto, zaradi česar ima tudi naše siromašno ljudstvo vseh vrst največji interes na tem, da se politične razmere v naši državi uredijo po naših načrtih in željah, to je zadosten razlog, da tudi naše siromašno ljudstvo in njemu podobni stanovi založijo ob teh volitvah svojo besedo zato, da bo avtonomistična misel prevladala in se praktično izvedla. S tem bo storjen šele prvi korak k resničnemu zboljšanju naših političnih, gospodarskih in socialnih razmer, s tem bo položen šele temelj, na katerem bomo lahko smoteno gradili stavbo naše domače socialne politike.

Politični pregled.

Pri nas.

Politične razmere pri nas se razvijajo počasi, brez posebnih vplivnejših dogodkov. Središče vsega političnega življenja tvorijo naravno priprave za bodoče volitve. Obe skupini, vladna kakor opozicijska, se trudita, da bi čimbolj strnile svoje vrste ter kolikor mogoče enotno nastopile. Vse pa kaže, da niti na eni niti na drugi strani ne bo prišlo do odločilnejših sklepov, ker prevladujejo povsod strankarski interesi nad splošnimi državnimi. Radikalni in Pribičevičevci so se sicer deloma sporazumeli glede skupnega nastopa, vendar bo tudi ta njihov sporazum ostal po večini na papirju. V opozicijskem bloku pa uganja svoje posebnosti kakor vedno vohrivi Radić, ki se je povsod že tako visoko, da bi najrajši postavil svoje kandidate po celi državi, ne le proti sedanji vladni skupini, marveč tudi proti svojim lastnim zaveznikom. Za nas Slovence je posebej zanimivo to, da zahteva Radić Prekmurje zase, svoje kandidate pa bo postavil tudi v ostali Sloveniji.

Davidovičev govor.

Davidovičeva skupina je imela pretečeni teden v Beogradu veliko zborovanje, na katerem je Davidovič imel velik in jako značilen govor. V tem govoru je pojasnil marsikaj, kar dosedaj v političnem razvoju zadnjih mesecev pri nas ni bilo vsaj splošno javnosti znano. Zelo značilen je odstavek njegovega govora, kjer pravi, da obtožuje največjega ljudskega protivnika in nosilca današnjega režima Pašića. Pri tem je Davidovič povedal, da ga je Pašić nekega dne pozval na razgovor ter vabil njegovo stranko, da stopi v vlado. Ko ga je Davidovič vprašal, kaj misli o Hrvatih, mu je Pašić odgovoril, poskušam s silo vladati to državo, ako Hrvati ne bodo hoteli, naj gredo. Tudi glede Radića je Davidovič podal značilno izjavo, v kateri ugotavlja, da je Radić prizna ldržavno edinstvo, ureditev naše države po vzorcu angleškega parlamentarizma in etično edinstvo našega naroda. H koncu pa se je Davidovič izrazil izrekel za sporazum.

Kot nekak odgovor na Davidovičevo zborovanje in njegov govor je imel Pribičević v nedeljo v Beogradu tudi svoj zbor, kjer je govoril v svojem znanem skrajno centralističnem duhu. Izmed Slovencev je na tem zboru govoril dr. Kramer.

Dr. Korošec je imel na zborovanju zaupnikov ljubljanske okolice važen voliven govor, iz katerega prinašamo v naslednjem odstavku, ki je za nas najbolj značilen.

Proti vsaki oviri suverene narodove volje.

»Radiću se ne dopade, da naša stranka ni republikanska. Vidi se, da Radić, ako tako govori, ne pozna niti programatičnega stališča naše starnke, kakor se je ponovno, zadnjikrat v Celju, formuliralo, niti faktičnega razpoloženja v njej. Poslednji dogodki so tako vplivali kakor na druge tako tudi na naše pristaše, da lahko rečemo, da je med nami več in bolj resničnega ter resnega republikanstva, nego ga je zadnji čas bilo v Radićevi stranki, kjer so kar iz rokava sipali različne monarhistične formule.

Mi smo vedno bili resni in dosledni politiki in smo rekli, da nam je prvo samostojnost Slovenije v jugoslovanski državi in da pomenita centralizem in hegemonija, najsi bosta v republikanski ali monarhistični posodi, smrt za našo slovensko individualnost.

Ako je sedaj v naših vrstah tako visoko narastilo število republikancev, potem gre to na račun onih, od katerih bi se to moglo najmanj pričakovati. Ravno minoli dogodki so sami, avtomatično, z nevdržno silo agitirali za republikanstvo, ker je narod videl, da se ovira na potu do avtonomije ali federalizma ali kakor že hočete imenovati obliko samostojnosti Slovenije, ki jo hočemo doseči v sporazumu s Hrvati in Srbi. In ako se bo na ta način, kakor se je začelo, nadaljevalo, potem danes slovesno izjavljamo, in smo prepričani, da za to dobimo tudi odobrenje naše najvišje inštanca, velikega zbora strankinih zaupnikov, in izjavljamo: Narodna volja mora biti v naši državi prvi suveren! Narodni volji ne sme nihče zastavljati svobodne poti. In ako se ji zastavlja, potem smo enodušne volje, da tudi za to najdemo, v zvezi s svojimi političnimi prijatelji med Srbi in Hrvati, mirnim, zakonitim in ustavnim potom potrebnega leka. Za nas velja: Državni in narodni interesi nad vse drugo!

Težke in usodne morajo biti razmere, ako mi tako govorimo, ki smo doma in po svetu znani kot mirna, resna, konstruktivna, v resnici državotvorna stranka. In ako naša stranka tako govori, potem vsakdo ve, da bo besedam sledilo tudi dejanje, da bo šla brez ozira na levo in desno za svojim ciljem in da ne bo vsak dan spreminjala svojih izjav in svojega stališča.

Izpopolnitev vlade.

Zadnje dni se širijo po časopisju vesti o izpopolnitvi vlade. Zdi se, da bodo stopili v vlado nekdanji hrvatski zajedničarji dr. Drinković in dr. Šurmi. S tem bo seveda storjena sedanji vladni velika usluga, ker se bo lažje sklicevala na to, da ima v svoji sredini zastopstvo Srbov, Hrvatov in Slovencev. Kako bo ta korak imenovanih treh hrvatskih politikov uplival na nadaljni razvoj političnih razmer na Hrvaškem, je danes težko reči. Vsekakor je značilno, da se ravno v tem usodnem času pojavljajo rušilci hrvaške fronte.

»Pomota« v drž. odboru.

Pri žrebanju predsednikov in podpredsednikov glavnih volivnih odborov v takozvanem državnem odboru se je pripetil slučaj, ki je za današnje razmere silno značilen. Ko so pričeli žrebat, se je namreč dokazalo, da se nahaja v žari (posodi), samo imena srbskih sodnikov, dočim so bili iprečinski sodniki popolnoma izpuščeni. Šele na odločno zahtevo opozicijskih zastopnikov v državnem odboru so to popravili in iznova žreball. Iz žrebanjih je bila večina prečanskih sodnikov. Kam pridemo, če se bodo celo na najvišjih mestih državne uprave dogajale take »pomote«.

Drugod.

V zunanjem političnem svetu pretečeni teden ni bilo posebnih dogodkov. Veliko zanimanje je vzbudila nova avstrijska vlada, katero je, kot smo že zadnjik omenili, sestavil dr. Ramek.

V Italiji ima Mussolini velik etežave z opozicijo, ki se v njegovih lastnih vrstah vedno bolj širi in krepi. Zdi se, da se tudi njegovo nasilje bliža koncu, čeprav se mu je posrečilo doseči, da je parlament odobril njegovo notranjo politiko.

V Franciji se je baje zasnova vojaška zarota, z načrtom uvesti v Franciji vojaško diktaturo nekako po vzgledu Španske.

Ali si član I. delavskega konsumnega društva, ki ima poleg petih prodajalen v Ljubljani tudi še 30 poslovalnic v raznih krajih Slovenije?

V Egiptu je bil angleški general Stach ubit. Angleška vlada je zahtevala od egipčanske vlade opravičilo in odškodnino v znesku pol milijona funtov ter prepoved vseh političnih demonstracij. Egipčanski parlament v Kairi je prvi dve točki sprejel, tretjo pa odklonil, vsled česar obstoja nevarnost, da pride do resnega konflikta med Anglijo in Egiptom.

V delavske organizacije!

Povojni družabni red nas sili k vprašanju: kaj bo? Proletarizacija delovnega ljudstva se neverjetno hitro razvija in vse razmere silijo k gotovemu cilju. Pameten in količkaj razsoden človek, ki vidi vsaj malo v bodočnost, se s skrbjo povpraša, kam to pelje?

Vse hiti za dobičkom. Nikdo ne vpraša kako. To mu je vseeno. Glavno je, da si čimveč nagrabi skupaj. Tovarnarji vsak dan pritiskajo na delavstvo. Vedno si izmišljujejo nove nakane, nova pota, da lahko prikrajšajo delavstvo. Drugi, ki nimajo tovarnen, že zopet škilijo po drugih potih, kako priti do blagostanja brez večjega trpljenja. Da se vršijo med tem tudi goljufije, tatvine, ropi, to je samoobsebi razumljivo. Ako ne more priti po lepši poti do zaželjenega cilja, mu ostane edino ta pot. Tendence današnjega časa je: grabi, grabi in zopet grabi!

Toda na čigav račun se vse to vrši? Nekomu se mora pritrgovati zaslužek, nekoga se mora goljufati, nekomu se mora krasti. Kdo pa je to, ki vse to trpi in kakor se vidi zaenkrat še voljno prenaša? To je delovno ljudstvo. Kdo pa je to delovno ljudstvo? To pa ni težko vprašanje. Pojdimo le pogledat take družine. Razdrapano, vlažno stanovanje, goli otroci, lačni, brez obutve. To so reveži, žrtve današnjega časa. Toda teh ni malo, število njih se vsak dan bolj množi. Vedno več jih je. Vsak dan bolj narašča kapital v grabežljivih rokah, vsak dan bolj se množe sirote. Z osirotanjem delovnega ljudstva se pa širi tudi nezadovoljnost. Kam pelje nezadovoljnost? Ako enkrat ljudje obupujejo, se vrše dan za dnem samomor. Tudi te žalostne slike imamo danes dovolj. Osirotenje, nezadovoljnost, obup, samomor. To so pota, ki nam jih dandanes dnevno časopisje redno servira.

Krščanski delavec, kaj vse to opazuje, se mora vprašati, zakaj vse to? Saj to ni vendar pravično, to ni krščansko. Izkoriščati, goljufati, krasti, to vendar ne more biti deviza družabnega reda. Ta družabni red mora on odločno odklanjati. Odpravil ga bo pa le takrat, kadar bo enotno organiziran v svoji krščanski delavski organizaciji. Ona je tista, ki daje delavstvu moč nad svojimi izkoriščevalci, ona je tista, ki bo goljufije korenito odpravila in le ona je tista, ki bo priborila pravičen družaben red in vpostavila delovno ljudstvo zopet na tisto mesto, da bo delavec res vreden svojega plačila. Zatorej je dolžnost vsakega, da pomaga delavstvu zopet do njegove moči in obrne hrbet vsem izkoriščevalcem in vzdrževalcem krivičnega družabnega reda. Vsak, kdor pošteno misli in hoče delati, je njegovo mesto med osirotelim delovnim ljudstvom.

Strokovna zveza.

Tovarniški delavci.

Prevalje. Z našega kraja malokdaj poročamo v »Pravici«, pa ne zavoljo tega, da bi se ne imeli česar pritoževati, ampak le časa je tako malo za pisanje, ker vsakdo si potom vednega vsakdanjega dela in truda hoče zavarovati vsaj nekoliko z obleko in kurivom pred kruto zimo. Da smo postali nekoliko brezbrizni napram

našemu strokovnemu glasilu, bo tudi nekoliko vzrok to, ker se premalo zavedamo, da je »Pravica« naše obrambno sredstvo, s pomočjo katerega se obranimo krivičnega zapostavljanja od strani brezčutnih ljudi.

K temu dovolite g. urednik še par vrstic glede delavskih razmer v našem kraju. Delavci v Mežiški dolini, izveniški v svinčenih rudnikih, v bližnji bodočnosti nimamo nič dobrega za pričakovati, sicer vsled tega, ker obstoja v vseh manjših obratih in podjetjih neka negotovost napram delavskemu zaslužku. V leškem premogovniku delajo delavci izven jame že nekaj časa sem samo 5 dni v tednu. To enodnevno ukinjenje dela v tednu občutijo prizadeti delavci tako kakor iz ust iztrgan grizljaj kruha.

Vsled nezadostnega dežja v jeseni se je bati pomankanja vode v zimskem času, in v slučaju, da zamrzne reka Meža, bodo prizadeti tudi delavci, ki so uslužbeni v obratih, kjer se rabi vodna moč. V takih slučajih so delavci navadno ob zaslužku za nekaj časa in nihče se ne zveni za nje.

Z ozirom na popolnejšo sliko se ozrimo še na lesne delavce, ki delajo po gozdovih. Ti največji trpini, ki s znojem in trudom delajo od zore do temne noči in vzlic pridnemu in napornemu delu ne zaslužijo toliko, da bi mogli nekoliko prištediti za zimo, ko se s sekuro ne da živeti. V slučaju stalnega zaposlenja bi bili na boljšem lesni delavci, zaposleni na parni žagi, a že tud tem se obeta od strani podjetja, da bo nekaj odpuščenih v slučaju, da podjetje ne dobi večjih naročil na žaganice in tesan les.

Iz navedenega poročila je razvidno, da se nahaja življenski obstanek delavnih ljudi v našem kraju v vedni negotovosti, in ni čudno, da se marsikdo, ki je krepak in zdrav, odpravlja v tujino poiskati si boljšega kruha.

Naj bodo navedene vrstice vsem delavcem, ki se nahajajo v negotovosti našega zaslužka in obstanka, z ozirom na bedo, ki navadno nastane v brezposelnosti, v svarilo, da je nam predvsem potrebno, da se organiziramo v kršč. strok. organizaciji, da si bomo potom nje v slučaju potrebe in sile z združenimi močmi sami sebi pomagali.

Voditelji marksovega socializma že prirejajo agitacijske shode delavcev na Lešah z ozirom na bližnje volitve. Na shodu seveda udrihajo po klerikalcih in prepričujejo rudarje, kako se zavzemajo za delavske koristi. Kadar pa pride čas, da so delavci v potrebi in bi bila njihova dolžnost, da pokažejo v dejanju, kar imajo poprej na jeziku, takrat so pa delavci sami. Mi kršč. socialisti in vsi, ki znamo čutiti in trezno misliti, se ne bomo dali zvabit od nikogar. Držali se bomo stranke, ki temelji na krščanskih načelih in katere voditelji so možje, ki z nami čutijo in se vztrajno prizadevajo, priboriti delovnemu ljudstvu zadovoljnejšo bodočnost.

Jesenice. Delavstvo pri K. I. D. ima v svojih pogodbah tudi točko, da daje svojim delavcem mesečno 300 kg premoga. Sramotno pa je pri tem to, kako se uboge delavske pare morajo docela pretepati za dotični premog, ko pride. G. ravnatelj, ki ima skrb za razdeljevanje premoga, se bolj razume na lov ali pa ponočno krokanje, kakor pa na dolžnost, ki ga veže napram delavstvu.

Dalje ne puste posamezni obratovodje, da bi delavstvo med delom dobivalo svojo kvoto premoga, pač pa kratkoma prepovedo. Premog se pa izdaja od 7. ure zjutraj do 4. popoldne. Če bi bilo pri nas, kakor pri drugih večjih podjetjih vse v redu, bi ga lahko dobile delavčeve žene. Ker pa je pri K. I. D. vse posebej, zato se morajo za premog, po pogodbi določen in plačan, ljuto pretepati možje, ker ženske v takem metežu nič ne morejo narediti. In zakaj to? Ali je gospodom mogoče to v šport, da se delavstvo na tako nezakonit način šikanira?

Prijatelj prijatelju — proletarec proletarcu!

(Misli ob Moškerčevem grobu.) Napisal dr. Val. Rožič.

Bilo je pred 20 leti v poletnem času. Ravno katero nedeljo se ne spominjam več natanko. Miha je priletel k meni na dom tam nekje na Poljanskem nasipu, ves zasoplen: »Ti, veš, doktor Krek je rekel, Ti moraš jutri v Tržič. Ustanovi se novo »Podporno strokovno društvo črevljarjev«, in mi nimamo govornika. Vsi gredo ven. Krek gre menda na Primorsko, jaz ne morem iti ker sem bolan, ves prehlajen od samih shodov.«

Tako me je Miha »nahrnil« in se sam opravičil. Njegove dobrohotne oči so me zaupljivo smehljaje gledale, motrile, opazovale, vpraševale, kaj bom na to odgovoril, kajti vedel je vže naprej, da bo »zmagal«, ker je vrgel na tehtnico odločitve dr. Kreka samega, kateremu se ni bilo mogoče upirati. Torej tehtnica je potegnila na Mihovo stran.

Rekel sem mu: Miha šel bom, ker me res zanima, kako se ustanavlja strokovno društvo. Toda eno zahtevam mi moraš izpolniti tudi Ti!

»Katero?« me vpraša radovedno Miha.
»Šel boš tudi Ti z menoj, čeprav si prehlajen. Nič Ti ne bo škodovalo, saj bom jaz govoril. Glej, lepa, krasna nedelja bo, čisti gorenjski zrak Ti ne bo škodoval, še več, izpremema zraka Ti bo še koristila. Pojdi, ne bo Ti žal.«

Miha me je nekaj trenutkov z zadovoljstvom in

nekakim notranjim veseljem smehljaje gledal, na to pa z veselim obrazom rekel: »Veš kaj, Tine, pa bom šel in nič ne bom kadil in nič alkohola pil.«

Zgovorjeno, storjeno. Podala sva si roke z obljubo na veselo svidenje v nedeljo zjutraj na kolodvoru.

Ni me vprašal, če imam denar za pot — bil sem tedaj študent na univerzi — jaz njega tudi ne, kako bova živela, kajti bili smo tedaj zares idealisti. Kar je kdo imel, vse je dal in ni vprašal, če mu bo kdo povrnil. Za Bogom, za narod, domovino, za ubogo proletarsko ljudstvo, delavstvo, to je bilo v tedanjih časih naše socialno vodilno geslo.

In res! V krasnem, hladnem nedeljskem jutru sva se sešla oba na kolodvoru. Krasna, solnčnojasna, vroča, žarkov polna julijska nedelja je bila. Vožnja po svežem gorenjskem zraku je bila divna. Sedela sva sama v ločenem kupeju, brez dima. Odprla sva okno. Svež zrak naju je napajal. In zamislila sva se. Čez nekaj časa spregovori hripavi Miha in napelje pogovor na shod. Skrbelo ga je, kak bo uspeh. In uvedel, inštruiral me je, kaj in kako naj govorim, da vzbudim zanimanje za novo strokovno organizacijo, da bodo »zastopili«, da jih z eno besedo »navdušim« in »vžgem«, kakor smo tedaj rekli o našem Kreku. Poslušal sem ga silno zvesto — kot učenec svojega učitelja. In res. Vžgal sem. Miha je sedel poleg mene. Oči so se mu iskrale v veselju, smehljal se je, bil je ginjen do solz. Nekaj časa je opazoval poslušalce, nekaj časa mene.

To je bilo v Tržiču, na Babičevem vrtu, če se ne motim.

Bil je zanimiv, družabno vduševljen shod. Delavci in delavke, pa tudi samostojni mojstri so bili vmes,

Vedno se kriči o krizi, toda kljub temu je vendar premoga dovolj. Bilo bi že čas, da bi se to pri K. I. D. že vendar enkrat preukrenilo in se poskrbelo, da bo premoga dovolj. Sploh se je pa še čuditi, da delavstvo vse to mirno trpi, da se mu za čas, ki ga porabi pri pretepanju za premog še grozi z odtegljajem mezde. Čas bi že bil, da bi se gospodje enkrat odločili in razdeljevanje premoga uredili, tako da bo tudi delavstvu v korist. Treba je samo natančno določitev časa za redno razdeljevanje premoga. Intervencije naj enkrat prenehajo.

Jesenice. V četrtek dne 4. dec. se vrši sestanek SZTD za Jesenice. Ker se je že vršilo v preteklem času več važnih sestankov z zelo slabo udeležbo, se članstvo opozarja, da se tega sestanka udeleži. Sestanek se vrši v Kat. del. domu na Savi ob 7. uri zvečer.

Jesenice. Kriza pri K. I. D. je še vedno v polnem teku in utegne imeti proti sredi zime občutne posledice. V obratu žebelarne je obrat. rav. g. Šiler obvestil obrat. zaupniške zbornice, da mora odpustiti, oziroma deloma na dopust dati za nedoločen čas nekaj delavk. Obrat. zaupniški so takoj intervenirali pri zgoraj imenovanem gosp. in se je sporazumno dočilo sledeče: delavni čas se v tem obratu skrajša in uvede tako, da bodo vse delavke brez razlike enako zaposlene. Delavke so to tudi sprejele. Ali kaj napravi dični gospod ravnatelj? Takoj drugi dan po sklenjenem dogovoru prekličje prejšnji sporazum in pravi, da mora odpustiti na milost in nemilost dotične delavke.

Tukaj bo pa najbrž nekaj drugega. Važno je, da je pri preklicu sporazuma imel glavno besedo mojster, ki je podanik Nemške Avstrije in ni hotel optirati za državljanstvo SHS. In naše delavstvo naj prenaša šikane ed. takih ljudi, ki se žive v državi, katere nočejo pripoznati in so se po preobratu iz nje norčevali. Opozarjamo za enkrat merodajne faktorje, da napravijo v tem red. Delavke pa sprevidite, da je le v organizacijah vaša zaščita, ki vas morejo braniti če so dosti močne. Vsak delavec mora biti organiziran, ker le potem more nudit organizacija vse, kar delavec sam ne more priboriti.

Državni cestarji.

Murska Sobota. Dne 2. nov. t. l. je bil tukaj polnoštevilni obiskan shod. Govoril je tajnik Gajšek iz Celja. Obravnavale so se zelo važne strokovne zadeve naše organizacije, v kateri smo včlanjeni vsi drž. in komitaški cestarji. Ob koncu se je vršil še razgovor med našimi zastopniki in cestnimi mojstri, v katerem smo izravnali nekaj lokalnih vprašanj.

Maribor. Dne 9. t. m. je na shodu drž. cestarjev poročal tajnik iz Celja. Pristopilo je prvič 18 članov. Na shodu smo šele spoznali našo organizacijo, katere delo smo sedaj spoznali, zato se je hočemo trdno okleniti.

Okrajni cestarji se tudi organizirajo v Društvu drž. cestarjev. Dokler se ne ustanovi zveza deželnih in okrajnih cestarjev bo naše društvo vršilo za te člane strokovno delo. Pripravlja se predlog, da se nekateri cestni podržavijo, kar bi bilo velike važnosti za promet in cestarje.

Shodi se vrše: 30. t. m. v Novem mestu in 1. dec. v Ljubljani v gostilni Novi svet. Govori tajnik iz Celja. 23. t. m. je bil shod v Kranju, nakaterem je tudi poročal tajnik iz Celja. O sklepih in poteku poročamo prihodnjič.

Železniški vpokojenci.

Vsakemu je dobro znano, kako naporna služba je pri železnici. Srečen je tisti železničar, ki odnese zdrave ude od železnice in gre v pokoj.

Kako se godi tem vpokojencem, posebno tistim, ki imajo še kronsko pokojnino, provizijo, kako se godi ti-

vsj so bili veseli in dobre volje, navdušeni za novo društvo. Seme je padlo na dobra tla, zrastle je in odradilo stoteren sad.

Miha Moškerca pa je bil zvečer, ko sva se vračala domov, popolnoma zdrav. Pušil je že zopet z užitek in naslajdo svojo svačico. Pozabil je na vse. Rezki, čisti, zdravi gorenjski tržiški zrak mu je pregnal prehlad. Nahod, glavobol in krče v želodcu. Pri slovesu se mi je zahvalil in rekel: »Viš, Tine, nimam, da bi Ti povrnil stroške, in tudi Krek nima nič. Bog lonej! Ti bo že povrnil. Lahko noč!«

In bila sva oba vesela, srečna, zadovoljna, v svesti si, da sva storila dobro socialno delo iz ljubezni do bližnjega.

Minulo je od tedaj 20 let. Tržičani so praznovali letos 27. julija 25-letnico obstoja »Podpornega društva črevljarjev« in 20-letnico »Strokovnega podpornega društva«. Niso pozabili na nas. Povabili so na svoj srebrni jubilej mene in doktoranda Čampo.

Miha Moškerca žal ni bilo zraven. Bil je že hudo bolan — ravno 14 dni pred smrtjo. Sedaj je bil zares bolan, zares prehlajen. Ni mogel več s postelje. Meseč dni prej sem zadnjikrat govoril z njim. Bil je srečen, vesel, ko sem stopil v njegovo bolniško sobo. — Najni pogovor je bil iskren. Toda bral sem iz njegovih tihih oči, da se zaveda, da se za vedno poslavlja. Tolazil sem ga. Bil je vesel tolažbe, a upanja novega, življenja mu ni dala. Bil je hvaležen za njo, a skrita, tiha solza se mu je priplazila izpod povešenih obrvi.

Slovesnost 25. ozir. 20-letnice je bila skromna, toda domača, pristrčna. Dopoldne: Zahvala Bogu v cerkvi

Ali kupuješ vse svoje potrebščine pri I. del. konzumnem društvu?

stim, ki so šli od železnice pohabljeni, miloščinarjem, vseh teh vdovam in sirotam.

Ali je mogoče, da so še kronski vpokojenci? Ja. Resnica je, dasiravno so svojo pokojnino sami plačevali v pokojninski sklad. Pokojnine pa bi morale po senžermenski in rimski pogodbi biti že davno urejene.

Železniške invalide so enostavno prideljali »Središnjem« uredni v Zagreb, ki postopa proti invalidom brez srca, jih pošilja k zdravnikom, ki jim trgajo zadnje skorjo kruha iz ust, mesto da bi se njihove nezgodne rente uredile draginji primerno. Razsodišče, pri katerem bi lahko nastopili železniški invalidi proti krivicam, ki so se jim prizadale, ustanovljajo že več kot dve leti in še danes ni ustanovljeno.

Vpokojenci-miloščinarji, katerih je v Sloveniji okrog 500, so večinoma sami starčki čez 70 let. Ti reveži, ki so služili pri železnici 40—50 let in še več, dobivajo za svojo zvesto službovanje 2 dinarja dnevno drag. doklade in gladiu umirajo, ker si ne morejo ničesar prislužiti.

Vdove, katerih možje so pustili svoje življenje pri železnici, za sabo pa ženo in otročičke, pretakajo bridke solze. Vdova mora pustiti otroke samim sebi prepuščene in iti za kruhom, da vsi skupaj lakote ne umrejo. Enako se v vdovami, katerih možje so si nakopali bolezni v službi in so morali umreti.

Prišla je nova uredba za draginjske doklade. Vpokojenci so že s težkim srcem pričakovali, da se njihov bedni stan vsaj malo zboljša, še pred zimo. Ali kakšno razočaranje! Vsled ukinitja stanovanjske doklade so vsi vpokojeni zvaniki, služitelji in njih vdove prikrajšani za 210, 60 in 50 Din. mesečno in dobijo manj kakor so dobivali do sedaj. Provizionisti, miloščinarji in nezgodni rentniki v novi uredbi niti imenovani niso.

Vse prislužene pravice, kakor žel. legitimacijo, premog po režijski ceni, režijska vožnja za živila za lastno potrebo, to so krvavo prislužene pravice, katere jim brezsrčno trgajo. Ali so si železniški vpokojenci s svojim pridnim delom res to zaslužili, da se z njimi tako brezsrčno postopa!

Kaj pa železniške organizacije? Ali ne vidijo vsega tega, ali se zavedajo tega, da bodo z njimi nekoč morda ravno tako postopali. Ali se jim nič ne smilijo tovariši, ki v pokoju gladi umirajo? Ali nimajo srca, da bi temu trpljenju napravili konec, kakor so storili to za svoje tovariše vpokojence v Nemški Avstriji?!

To je majhna slika tistih ljudi, ki so opravljali svojo službo zvesto in pošteno ne samo v prid države, temveč vsega prebivalstva.

K temu članku pripominja vodstvo PZ, da je združen odbor vseh železničarskih organizacij se zavzel in stavljal svoječasno zahteve za železniške vpokojence skupno z zahtevami za delavstvo in nastavljen osebo. Zakaj se pa organizacija žel. vpokojencev ni pridružila ostalim organizacijam, pa še danes ne vemo.

Tedenske vesti.

Pribečević je prepovedal srednješolskemu dijaštvu udeležbo pri Marijinih kongregacijah in orlovskih odsekih. Ta skrajno svoboljubni ukrep je izzval naravno veliko pozornosti in seveda tudi razburjenja, tako da se je morala vlada prepričati, da pri nas v Sloveniji vendar še ni čas za take poizkuse. Zato je Pribečević odredil, da se odredba glede udeležbe dijaštva pri Marijinih kongregacijah pri nas ne bode izvajala. Glede orlovskih odsekov pa je za enkrat ostalo še vse pri starem, Radovični smo pa res, ali bo mogoče naše življenje tako uniformirati, da se dijak ne bo smel prekucovati drugje kot izključno le na sokolskih drogovi, bradljah in konjih.

sv. mašo, govorom, ofrom in po službi božji slavnostno zborovanje v salonu pri...

Zopet sem govoril po 20 letih. Zopet so bili navdušeni, ne da bi sebe poveljeval le kaj. Opetovano sem v svojem govoru hvaležno omenjal tudi na smrt bolnega Miha in njegove velike zasluge za velik razvoj in razmah strokovne organizacije med delavstvom. S hvaležnostjo do Miha Moškerc so iskreno pritrjevali zborovalci mojim besedam.

Cez 14 dni je Miha odšel k večnemu plačniku po svoje trdno nesebično zaslužen plačilo. Za njegovo smrt sem zvedel šele, ko je bil že v grobu pri sv. Križu. — Oh koliko lepih, toplih, božajočih spominov se mi je vzbudilo ob njegovi nenadni smrti. — Naj malo osvetlim samo nekatere — mnogo sem že pozabil, dasi sva bila svoj čas vsaki dan po večkrat skupaj.

Tako smo delali svoj čas v kršč. soc. organizaciji, kakor sem zgoraj omenil. Učili smo se drug od drugega, zastopali na shodih drug drugega. Študent in delavec, oboja sta bila v eni osebi navdušena organizatorja. Zurnalist je bil Miha Moškerc, a obenem politik, organizator, najboljši agitator, časnika in govornik na sto in sto shodih. Zdaj tu, zdaj tam, danes v mestu, jutri na deželi, pri delavcih in pri kmetu.

Vloge tedanjih »kulturnih« delavcev za razvoj društvene prosvetne organizacije med ljudstvom so bile izvrstno razdeljene. Če smem tako reči, polovico manj delavcev nas je bilo — a delali smo skoro polovico več. To je bila zares idealna zlata — ali če hočete — železna dela in ustvarjanja med narodom. In tako smo z Miho, Krekom, Gostinčarjem star. in ml. in drugimi romali iz kraja v kraj po celi Sloveniji. Krek nas je preje

V Zagrebu je bil obsojen Radčev poslanec dr. Pernar na denarno kazen in zapor zaradi prestopka žaljenja časti. Dr. Pernar se vabilu pred sodnijo ni hotel lozovati, sklicujoč se na svojo poslansko imuniteto, toda sodnik dr. Boratović ga je baš zaradi tega tem ostrejšje obsodil ter je utemeljil svojo sodbo s tem, da z razpustom poslanske zbornice preneha tudi poslanska imuniteta. Ta slučaj je izzval povsem naravno v politični javnosti veliko prahu in veliko vprašanje je, kako se bo stvar končala. Vprašanje poslanske imenitete je sicer res sporno, vendar dvomimo, da bi moglo naziranje zagrebškega sodnika obveljati.

»Nova pravda« prinaša z ozirom na prestavljen uradništva po novi vladi članek z naslovom »Kofre gor, kofre dol«. V tem članku žigosa postopanje naših vlad z uradništvom.

Nam se zdi »Pravdin« članek vsebinsko prav dober, samo naslov imamo pa že od prej udomačen in se glasi: »Pri ta novem cesarju gor in dol.«

Miklavžev večer v Unionu dne 5. decembra t. l. ob 7. uri zvečer priredi tudi letos orlovski odsek Ljubljansko-Sv. Peter. S tem opozarjamo p. n. občinstvo, posebno stariše, kateri ljubijo svoje otročiče, da jih pripeljejo na to prireditve, kjer jim bo pripravljeno obilo nenadomestljivega veselja. Ob prekrasno in najdostojnejše prirejeni tradicionalni prireditvi sprejeli bodo otročiči najlepše utise o sv. Miklavžu. — Pa ne samo otročiči, temveč tudi odrasli bodo očarani nad prekrasno režijo. Zgodí se pa tudi lahko, da se spomni nanje laket-brada, ki je še vsako leto uspešno tekmoval z darili Miklavža. — Zatorej vsi, mladi in stari, 5. decembra v Unionu na Miklavžev večer!

Krekova mladina v Ljubljani priredi delavski »Miklavžev večer« 5. XII. v prostorih I. delavskega konsumnega društva v Zvezdi. Začetek ob pol 7. uri zvečer. Vabimo tem potom naše malčke naših delavskih družin. Darila se sprejemajo eno uro pred pričetkom. Sveti Miklavž je že na potu in pride sigurno tudi med nas delavce. Odbor.

Prosveta.

Krekova mladina v Celju. Že lansko leto je s svojim prvimi nastopi na odru naša delavska mladina osvojila cejsko javnost, posebno ko je z velikim uspehom igrala 4-krat Bajukovo »Miklovo Zalo«.

S svojim letošnjim prvim nastopom v zimski sezoni predzadnje nedelje je z uprizoritvijo »Črnošolca« pokazala Krekova mladina v Celju svojo vztrajnost in delo. Dvorana Narod. doma je bila popolnoma razprodana in nabitopolna. Udeležilo se je predstave tudi veliko inteligence vseh strank in oficirij. Moramo priznati, da je igra izpadla prav dobro in to je občinstvo tudi samo priznalo z mogočnimi aplavzi, parkrat celo med dejanjem. Igralci so prejeli proti koncu častitke na oder. Snov je bila srečno izbrana in tudi vloge dobro razdeljene. Scene so splošno ugajale, le žal da je na odru tako pomanjkljiva razsvetljava.

Bile so tudi nekatere pomanjkljivosti, katere pa se morajo diletantom opravičiti. Menda pa se igralci v vsem niso pokoravali režiserju. Ako bo naša delavska mladina v Celju vedno tako marljivo delala na dramatičnem polju, so ji zelo lepi uspehi zasigurani.

Delavski večer se je vršil v Celju prejšnji teden v sredo. Bil je dobro obiskan. Govorili so tov.: Kos, Fajdiga in Gajšek. Večina udeležencev je posegla tudi v debato.

Na teh večerih bodo letos nastopali z govori razni člani v govorniških vajah. Pri slučajnostih so se storili razni sklepi, med drugimi tudi za Miklavžev večer, ki ga

obiskoval na Dunaju in v Gradcu in nam delil nauke, dajal navodila in nas vabil na delo. V počitnicah smo se vsuli kakor čebele iz panja po celi Sloveniji. Z Miho sva hodila: v Tržič, Jesenice, Mojstrano, Kropo-Kamno gorico, Žiri-Dobračevo, Dev. Mar. v Polju, Goričane-Medvode, Domžale, Litijo, Zagorje, Trbovlje, Mežico, Črno, Guštanj, Podgljubej, Sorče, Št. Janž, Prevalje, Leše itd. Sploh smo tedaj jako pridno zahajali na Koroško predavati in organizovati. Toda tudi v Ljubljani se je tedaj zelo pridno delalo. Organizirali smo vse: delavce, delavke vseh vrst. Koliko shodov, predavanj je bilo v starem kat. domu na Turjaškem trgu in pozneje v lokalu Slov. kršč. soc. zveze, kjer je sedaj gospodarska abstinenčna gostilna v Unionu.

Vem, da sem imel enkrat meseca julija 1. 1904 en dan tri delavske shode: v Rožni dolini, v Avrovi gostilni in v Rokodelskem domu. V Avrovi gostilni v Wolfovi ulici smo zbrali težake, hlapce in razne druge uslužbenke, ki smo jih organizirali v strokovno organizacijo. (Zeman!)

Zlast pa se je Miha udeleževal dela pri Slov. kršč. soc. zvezi. Imel je shode, govore, predavanja zlasti za delavke. Bil je redno pri sejah — bodisi kot tajnik ali zapisnikar.

Miha Moškerc je bil neumoren, neugnana delavec. Energičen, vztrajen, dasi včasih do smrti utrujen, je šel vedno dobre volje na delo. Zato je imel tudi uspeh. Kolikokrat sem ga že zjutraj ob petih klical na njegovem sanovanju doma, da sva šla na delo — na deželo. Bil je zmučen. Zvečer se je vrnil o polnoči iz shoda — zjutraj ob petih že zopet na nogah na novi shod! Tako je šlo dan za dnevom, leto za letom. Miha je bil povsod zra-

priredi JSZ in, da se zahteva za železnice delavce obdržati stare fotografije za rež. vožnjo in le na zadnji strani naj se prilepi nova legitimacija. Predlog je poslati tajništvo Prometne zveze v Ljubljani.

Ljudski oder v Celju. Prosvetno društvo Krekova mladina Orel in Orlica so si ustanovila tukaj posebno društvo, ki bo prirejalo v naprej dramatične predstave s sodelovanjem članov zgoraj navedenih društev pod imenom Ljudski oder.

Prošnji delavstva artilerijske radionice dravske div. obl. ustrezno!

Kakor znano, je ministrstvo za vojno in mornarico svoje, v rednem proračunu odobrene kredite izčrpalo že v prvih 6 mesecih. Vsled tega so prišle v drugi polovici leta vojaške edinice v silno neprijeten položaj. Tako je bila komanda artilerijske radionice dravske divizijske oblasti v Ljubljani primorana 31. okt. 1924 odpuščiti celokupno svoje delavstvo, ki znaša okrog 60 družinskih očetov in 10 vajencev, iz enostavnega razloga, ker ni imela nobenega solda več, da bi zamogla ta delavnica zaposlovati že za začetno delo to delavstvo skozi tri mesece, za naročeno delo skozi cela tri leta, če bi pa vzeli v pošteve naročila, ki bodo še sledila, bi se moralo to delavstvo zvišati na število 300.

To delavstvo se je dne 3. nov. 1924 obrnilo na strokovnega tajnika JSZ s prošnjo, naj bi se JSZ zavzela za težaven položaj delavstva. Že isti dan ob devetih dopoldan je zboroval v prostorih vojaškega arzenala strokoven shod, kjer je delstvo strokovnemu tajniku JSZ natančno obrazložilo svoj položaj. Posebna deputacija se je nato oglasila pri komandantu vojaškega arzenala, pri Delavski zbornici in pri bivšemu velikemu županu. Popoldne istega dne pa je JSZ vložila troje ekspresnih vlog. Eno na ministrstvo za vojno in mornarico, eno na ministrski svet in eno na ministrstvo za socialno politiko. V teh vlogah je JSZ zahtevala za vojaški arzenal v Ljubljani naknaden kredit v najmanjšem znesku 500.000 Din., od ministrstva za socialno politiko pa poseben kredit za podporo delavstvu v času, ko je prisiljeno biti nezaposleno na dopustu. Kajti od Državne borze dela to delavstvo ni moglo dobivati nikakih podpor, ker ni bilo od dela odpuščeno, marveč samo poslano na dopust, dokler se ne iztaknejo naknadni krediti.

Od ministrstva za vojno in mornarico je JSZ dobila dne 24. nov. 1924 pod št. A. T. Br. 17655 od 18. 11. 1924 sledeči odgovor:

»Jugoslovanski strokovni zvezi v Ljubljani. — Vrača se Vam Vaša prednja vloga, ker so vojaškim poveljstvom dovoljeni naknadni krediti in se bo skušalo, kolikor bo to mogoče, zadovoljiti tudi potrebe in zahteve artilerijske radionice dravske divizijske oblasti v Ljubljani.«

S tem je torej krza delavstva v vojaškem arzenalu za enkrat rešena. Skrbeti bo treba samo, da dobi to delavstvo še od ministrstva za soc. politiko primerne podpore za čas, ko je bilo prisiljeno biti na dopustu.

Prometna zveza.

Celje. Dne 13. nov. t. l. je g. Alojz Jerše, prog. mojster v Celju, med delavci in to v službenem času (kakor ima sploh navado) zabavljaj in blatil proti delavcem na progi SLS in njene poslance in izjavil med drugim tudi tole: Dr. Korošec je dal streljati delavce, minister Sušnik pa je vzel nastavljenim delavcem legitimacije. K te-

ven kakor Krek in tudi ranji Štefe. Jaz se še danes čudim, kje so ti ljudje čas jemali, ker so poleg tega še svoje stanovske posle opravljali. Miha kakor Štefe sta pridno delala v uredništvu Slovenca, Krek na nešteti shodih — v drž. zboru in poleg tega je spisal vse glavne uvodnike za »Domoljuba« in »Slovenca« ter združeval okrog sebe vse študente-srednješolce in vislokošolce.

Lepa leta, leta dela, organizacije, ustvarjanja, navduševanja so bila to. Z nekim posebnim, prožnim elanom ali poletom smo premagovali vse težave in ovire. Nikdar ne pozabim teh romantičnih let v naši društveni organizaciji. In tudi Kreka — in Miha ne. Bila sta kakor nerazdružljiva dvojčka. In usoda ju je celo po smrti položila blizu skupaj, nasprotni, da se pogovarjata ob tihih večerih ter skupaj sanjata srečne sanje v Večnosti.

Miha je bil dobričina, imel je mehko, nežno dušo in srce, če se je tudi včasih kazal raskavega, osornega.

Včasih, večkrat sva si segla v lase, a bila sva takoj zopet dobra, kajti jeze Miha ni poznal, še manj sovraštva.

Delal je zares nesebično za druge, sam nase je čisto pozabljal. Miha se je žrtvoval za sloven. kršč. delavstvo, za njegovo strokovno in društveno organizacijo, za slovensko ljudstvo. Delal je po Krekovih načelih. Prehitro je umrl kakor njegov učitelj dr. Krek. Toda Miha je popolnoma izvršil svojo življensko nalogo. — Take in slične misli so me obhajale, ko smo letos na Vseh svetnikov dan opoldne stali ob njegovem svežem grobu. — Miha — šel si prezgodaj od nas. Toda mi te ne bomo pozabili in ti ne pozabi na nas porletarce. —

Ali veš, da ima zadruga, poleg raznih vsakdanjih potrebščin tudi najceneje in najboljše oblačilno blago, poleg tega pa še 30% popust?

mu pristavljamo samo to: Naši krščansko misleči železničarji so danes politično že tako izsolani, da znajo soditi delo svojih poslancev in kakor se je videlo zadnje čase tudi zavzeti stališče proti onim ljudskim zastopnikom, ki svojih dolžnosti ne vrše tako kot bi morali po volji svojih volivcev. Mnenja pa smo, da zakon (g. Jerše ga mora poznati) velja tudi za progovne mojstre in k temu še rahlo pripomnimo, da je g. Jerše član one »bojac«-organizacije, ki je v Trbovljah res streljala delavce in katere člani so zverinsko umorili delavca Fakina. Postrežemo pa lahko še s čim drugim.

Glede režijskih voznih kart za nenastavljeno osobje sledeče v polazniko: Izšla je okrožnica št. 153-VI.-24. dne 5. 11. t. l. s sledečo vsebino: Predpis o brezplačni in povlašteni vožnji na železnicah v državni eksploataciji. Vsem edinicam. Drekcija je razposlala edinicam »Predpise o brezplačni vožnji« s tekturo G. D. br. 38005 24; s tem se razveljavljajo dosedanji predpisi iz l. 1919. V tekturi vsebovane popravke je izvesti tudi v okrožnici št. 143-VI/24.

Ker veljajo določbe tega predpisa razun onih, ki se tičejo državnih uradnikov in vojnih invalidov, takoj, se naroča edinicam, da jih točno proučijo in se po njih ravnaajo tudi pri sestavi izkazov za podaljšanje legitimacij. Ker je posest legitimacije pri otrokih vezana na to, če dobi roditelj zanje draginske doklade, je treba prejetje draginskih doklad točno vpisati v seznam. **K členu 62 se pripominja, da morajo stalni delavci in njih rodbine kupovati režijske karte pri blagajni na podlagi listnih izkaznic brez posebnih izkaznic, tako, kot da bi imeli legitimacije. Po odloku M. S. 24901 24 so stalni delavci oni, ki služijo neprekinjeno najmanj eno leto.**

Glede izmenjave delavskih legitimacij se radi hitrejšega postopanja odreja: Službene edince napravijo v dvojniki seznam delavskega osobja in njihovih rodbinskih članov, katerim priteče listna izkaznica. Edince, ki imajo večji stalež delavcev, vpošljejo od VI. drekciji samo pravopis seznama brez slik, eventualno postopoma: drekcija napravi listne izkaznice na podlagi tega pravopisa; po enem tednu pošlje edinica dvojniki seznama s slikami, ki na jibodu povezane po vrstnem redu v seznamu in opremljene na zadnji strani s imenom imejitelja, nakar bo drekcija že pripravljene listne izkaznice na slike pritrdila in opremila s suhim žigom in z obratno pošto s seznamom edince vrnila. Kadar izroči edinica posameznikom listne izkaznice, jim obenem odvzame stare legitimacije in jih spravi za primer, da se delavcem v smislu našega predloga legitimacije zopet dovolijo. Za vsako naročeno listno izkaznico je priložiti znesek po 50 par.

Manjše edince naj pošljejo slike hkrati s seznamom. Brezplačne in znižane vozne karte za posamezno potovanja izdaja drekcija edinole na osnovi prošnje (trebovanje ali F 71, 76) edince imajo glede odposlanih trebovanj voditi točno evidenco in na istem vedno vpisati, koliko kart je prosilec že prejel. Po odloku G. D. br. 38301/24 so vse prošnje železniških uslužbencev za proste oziroma režijske in ¼ vožnje in uputnice za prevoz stvari podvržene zakonu o taksah, kadar prosi za sebe, za rodbinske člane ali za služkinjo. Taksa 5 Din.—, naj se prilepi na levem zgornjem robu tiskovine, s katero se povlastica zaproša.

Dosedanji železniški zdravniki imajo po rešenju M. S. 25098/24 iste povlastice kot uslužbenci drž. promet. naprav, novospregjeti zdravniki dobijo povlastice po pogodbi.

Dnevničarjem — pisarniškem osobju ne pripada nobena vozna ugodnost izvzemši slučaj službene potrebe, premestitve, o priliki postavljanja in službenega potovanja. Osobje v službah pri potrošačkih zadrugah drž. prometnih naprav ne vživa voznih ugodnosti.

Ker se odpošiljajo odslej vse prošnje za vozne olajšave na tujih železnicah potom Generalne drekcije drž. železnic v Beogradu, naročamo, da se podatki o prošnji pišejo razločno in čitljivo in da se rabi le oficijelna ime na tujih postaj.

Stalne brezplačne karte glaseče za enega uslužbenca (naporteur karte) se ne smejo na zunanji strani podpisati.

Nato sledi še nekaj določb s predpisanim obrazcem za potniške blagajne ter podpis gosp. direktorja Vrečko s. r.

Iz gorenje okrožnice je torej razvidno, da ostanejo režijske vožnje za nenastavljeno osobje če tudi za 150 odstotkov dražje kot preje še vedno v veljavi, ter se hudá očitki na bivšega promet. ministra prof. Sušnika v tem oziru znatno omilijo.

V Naklem pri Kranju se je ustanovila v petek dne 21. novembra 1924 skupina »Prometne zveze«. V odbor so izvoljeni: načelnik Praprotnik Franc, podnačelnik Kolman Josip, tajnik Dežman Franc, blagajnik Križaj Valentin, odborniki: Klančnik Franc, Kristan Ivan in Pokorn Anton. Nadzorstvo: Križaj Ivan, Praprotnik Peter. Delegat za glavni občni zbor Kolman Josip.

Vršili so še dobro obiskani shodi P. Z. v Pragerskem in Slov. Goricah.

Skupina Jesenice naznanja, da smo imeli pretečno nedeljo sestanek, na katerem je poročal delegat tov. Robin o občnem zboru v Ljubljani. Udeležba je bila povoljna. Vsi tovariši so navdušeno pozdravili novo izvoljenega predsednika Cera-ja Ceriča.

Objednem smo tudi poverili tov. Tepina, da bode kot soblagajnik na progi Jesenice—Bistrica, da tem lažje ustreza našim tovarišem na progi.

Pri vlakojavilnici. Kako se vam kaj godi, vprašam na poti po glavni progi proti Zidanem mostu, pri vlakojavilnici svojega tovariša. Zelo slabo, je bil odgovor. Od 10. novembra t. l. dalje bodemo imeli podaljšanje službe na 24 ur. Tega niti pod Avstrijo, niti v Jugoslaviji do

danes nismo imeli. Doklade, katere smo preje imeli, so nam jugoslovanski bratje ukinili. Namesto doklad so nam pa podaljšali službo. Odgovornost v službi, ki jo vršim, ni malenkostna, in to tembolj, ker si pri slabi plači ne morem preskrbeti niti potrebne hrane, ki je za 24-urno službo potrebna. Sploh pa: sam, brez kakega namestnika pri tako pretirani službi, že vsled fizičnih moči za varnost na progi nisem dolžan odgovarjati. Vprašajo naj se gospodje, ki tako odločajo, ali so imeli priložnost pri prometu 24 ur brez vsakega odmora točno in varno službo vršiti? In, ali so imeli takrat kake doklade (vzemi-mo pred 10 leti) in kaj so si takrat lahko kupili za nje? Kaj pa danes? Službo so nam podaljšali, doklade pa vzeli. In niti za to, kar nam žel, uprava dolguje, se nihče ne zmeni, da bi nam plačali. Gospodje tudi položaj uslužbenca v 24-urni službi popolnoma nič ne poznajo. Mislijo samo: odredili smo, pa je že vse urejeno. Ne mislijo pa nič na slučaje, kaj se lahko zgodi, ako paznik v vlakojavilnici vsled dolgotrajne službe lahko oboli ali zaspi, ko je treba pri prihodu ali odhodu vlakov postaviti na prosto ali na stoj. Ali ni v slučaju nesreče, ki se pri taki priliki lahko zgodi, ter se uslužbenca z denarjem ali z zaporom kaznuje, kriva železniška uprava sama, ker pretirava službo svojim uslužbencem? Ko kaznuje uslužbenca, trpi s tem tudi njegova družina; kaj pa žrtve pri nesrečah? Za krivice pa, ki se vsled pretirane službe uslužbencem gode, se pa nihče ne zmeni. Glavno je pri gospodih, da se kaznuje uslužbenca. Za vse, kar je za uslužbenca slabo, če tudi protizakonito, imajo gospodje v odločanju neomejeno moč. Tam pa, kjer je žel, uprava dolžna dati uslužbencem kar jim gre, tam pravijo ti gospodje, da nimajo nobene pravice odločevati. Vseh krivic pravijo, da so krivi v Beogradu. Kaj pa gospodje pri drekciji drž. žel. v Ljubljani? Vse kaže, da »gneздо« brezobzirnosti in krivičnosti napram uslužbencem ni samo v Beogradu, ampak tudi pri drekciji drž. žel. v Ljubljani. Vse, kar ti gospodje za uslužbenca slabega ukrenejo, se mora takoj in točno izvršiti. Samo za izplačilo uslužbencem kar jim gre, se nič ne mudi. Služba, kakor sem že preje omenil, se mi je na vlakojavilnici na 24 ur podaljšala; premog za vlakojavilnico si moram pa za drag denar od mojih pičlih dohodkov kupovati sam, ako nočem, da v 24 urni službi ne zmrznem. Na kešček kruha, katerega v tako dolgi službi potrebujem, pa niti misliti ne smem. Kaj misli k temu naša žel. uprava, ministrstvo in vlada? Okrožnice se razpošiljajo, potom katerih se uvaja 24/24 urna služba. Ali minister kaj ve o tem? Ali ne odreja to oni ljudje, ki kljub temu, da vedno trde, da kreditov ni, sami se pa poslužujejo mastnih dijet? Službo od nas zahtevajo. Obveznosti pa, ki jih žel, uprava do svojih uslužbencev ima, gospodje ne upoštevajo. Pri vsaki priložnosti se čuje: Ni kredita. Kredita ni za plače uslužbencem in delavcem, ni kredita za obleko, za pokojnine in nezgodne rente, ni kredita za stanarino, sploh za nobeno potrebo nižjih uslužbencev in delavcev, kredita pa je dovolj za volitve, agitatorje in za dijete gospodom, kateri opravljajo službo velikokrat tako samovoljno in brezobzirno, kakor da bi bila železnica le njih privilegij.

Gospodarstvo.

Borza.

Denar.

Zagreb. Italija 297.5—300.5 (3.00), London 317.90—320.90 (320.50) Newyork 68.10—69.10 (68.85), Pariz 365.5—370.5 (3.63), Praga 2.07 do 2.10 (2.07), Dunaj 0.0962—0.0982 (0.0975), Curih 13.27—13.37 (13.55), ef. dolarji 68.25, promet je bil jako slab; blaga je mnogo; po borzi se položaj ni izpremenil.

Curih, Beograd 750 (7.55), Pešta 0.006950, Berlin 1.2350 (1.23), Italija 22.45 (22.45), London 23.98 (24.075), Newyork 518.10 (518), Pariz 27.45 (27.47), Praga 15.65 (15.55), Dunaj 0.0073 (0.0073), Bukarešt 2.70, Sofija 3.80.

Koliko stane sladkorne tovarne sladkor. Komisija strokovnjakov je izračunala, da stane sladkorne tovarnice vsak kilogram sladkorja 4.2 največ 4 dinarje 20 par. Ker je državna trošarina zelo visoka, znaša dobiček sladkornih tovarn pri vsakem kilogramu »samo« 3 dinarje pri nekaterih tovarnah nekaj par manj, pri drugih pa nekaj par več. Ker računajo, da se v celi Jugoslaviji letno porabi 70.000.000 kg sladkorja, bodo zaslužile letos sladkorne tovarne čiste dobičke okoli 200 milijonov dinarjev. Poleg tega pa hočejo sladkorne tovarne kmete, ki pridelujejo sladkorno peso prisiliti, da jim bodo peso oddajali še po nižjih cenah kakor dosedaj.

Vsepopsođ enaka slika: milijonski dobički so premajhni, treba jih je zvišati na račun delovnega ljudstva, ki itak nosi vsa bremena, še več!

Koliko bo letos zaslužila Trboveljska družba! Dunajski list »Die Börse«, glasilo avstrijskih velekapitalistov, prinaša poročilo o višini dobička Trboveljske družbe za leto 1924.

Za lansko leto je izkazovala Trboveljska družba »čistega« dobička 32 milijonov dinarjev, od česar so delničarji dobili za svoj vloženi kapital in delo (priso-stvovanju eni seji letno) 25 milijonov dinarjev. Za letos pa obetajo razdelitev dobička v višini 50 milijonov dinarjev. Poleg tega pa bo še vrednost delnic zvišana od nominalne 50 dinarjev na 200 dinarjev, tako da bo od sedaj naprej znašal delniški kapital družbe mesto 50 milijonov, 200 milijonov dinarjev. Kaj pomeni to? Na tako lep način bodo dobili delničarji poleg dividende 50 milijonov dinarjev še 150 milijonov. Namesto da bi Trboveljska družba delila na kapital 50 milijonov dividendo 200 milijonov dinarjev od katerih bo ostalo za rezervo pri podjetju 150 milijonov, 50 milijonov bodo pa dobili delničarji za svoje delo.

Trboveljska družba zaposluje okrog 9000 delavcev. Teh 9000 trpinov bo dalo majhnemu številu delničarjev 50 milijonov dinarjev zato, da so njihovi služarji. Pa še govore ljubljanski gospodje Trboveljske družbe, da so finance podjetja slabe, da je sploh vse slabo, da komaj delavcem izplačajo zaslužek, ki je pa samo del pravega zaslužka. Gospodje pač ne morejo, ker imajo samo 50 milijonov dinarjev. Kam pa pridemo, če iz teh 50 pride samo 25. Gospodom se hoče še več.

Socialni vestnik.

Tečaj za neveste. »Neues Wiener Journal« je prinesel zanimiv članek, v katerem pripoveduje, da so dunajska ženska društva priredila 4-mesečen tečaj za neveste. Danes nima večina dunajskih deklet vsled socialne bede prilike proučevati gospodinjstva, niti se poučiti o dostojanstvu in dolžnostih zakonske žene, nasprotno mora vsako dekle, komaj odraslo šolski klopi takoj v službo. Toda zle posledice tega se kažejo dan na dan. Na dnevnem redu so ločitve, hišni prepiri, samomorji itd. Da bi se temu odpravilo, so sklenila dunajska ženska društva, prirediti skupno tečaj za odrasla dekleta, ki naj bi trajal skozi 4 mesece. Predavanja se vršijo trikrat tedensko po 3 ure in obravnavajo sledeča vprašanja: Dolžnosti in pravice žene, nega telesa, negovanje otroka in otr. bolezni, otr. vzgoja, stanovanjska higiena, žena — državljanka, otroške pesmi in pripovedovanje pripovedk (otroku), kako si razdeli gospodinja dnevni čas. — Bi morda ne bilo napačno, ako bi si tudi naša ženska društva stavila tako nalogo.

Ratifikacija 8-urnega delavnika. Dne 8. in 9. sept. 1924 so se sestali v Bernu delavski ministri Anglije, Francije, Nemčije in Belgije, da se razgovore o ratifikaciji osemurnega delavnika iz washingtonskega dogovora. Konference sta se udeležila tudi ravnatelj in podravnatelj mednarodnega urada za delo.

O konferenci je bilo izdano sledeče uradno poročilo:

»Ko so ministri ponovno ugotovili, da je iz kulturnih in socialnih ozirov nujno potrebno, da se na podlagi smernic washingtonskega dogovora začne 8-urni delavnik izvajati v korist celotne človeške družbe mednarodno, so začeli o določbah te pogodbe razpravljati podrobneje. Hoteli so odstraniti morebitne pomote v tolmačenju zakona o 8-urnem delu ter tako olajšati svojim vladam ratifikacijo. V vseh glavnih točkah so se strinjali, le v nekaterih nebistvenih rečeh so bila mnenja deloma različna. Konec konference dela vtis, da se bo končno vendarle skupno ratificiral washingtonski dogovor. — Pripomniti bi bilo treba, da je tako Anglija kot Francija že izdelala poseben zakonski osnutek o ratifikaciji washingtonskega dogovora o 8-urnem delavniku.

Še celo Mussolini ne ovira socialnega dela! Dne 8. sept. 1924 je predložil Mussolini glavnemu tajniku pri društvu narodov v Genevi 7 pravnih listin, v katerih je italijanski kralj s svojim podpisom ratificiral sledeče zakonske predloge izza drugega in tretjega zasedanja mednarodnega delavskega urada:

1. O odškodnini mornarjem za slučaj nesreče na morju; 2. preskrbi dela mornarjem; 3. o mladoletnikih za delo na morju; 4. o pravu združevanja za kmetijske (poljedelske) delavce; 5. o tedenskem odmoru v obrtnih podjetjih; 6. o najmanjši starosti mladoletnih delavcev, zaposlenih kot premogarji in kurjači na ladjah; 7. o prisilni zdravniški preiskavi otrok in mladostnih delavcev, zaposlenih na morju.

Dopisi.

Celje. Celjskim župnikom in opatom je imenovan č. g. Peter Jurak doseđaj vikar celjske župnije. Krščansko soc. delavstvo v Celju novemu opatu iskreno častita!

»Celjske Novice« so bile prejšnji teden zaplenjene radi objave Davidovičevega govora, ki je bil posnet in »Slovenca«.

Proga Celje-Velenje. Nov mešani vlak vozi od 20. novembra dalje dnevno, odhod iz Velenja ob 12.10, prihod v Celje ob 14.50.

LISTNICA UREDNIŠTVA.

»Pravica« je imela zadnje čase vsled uredniških in tehniških različnih zaprek zamudo. Sedaj je poskrbljeno, da bo izhajala redno ob četrtkih. Zato opozarjamo vse dopisnike, da bomo mogli priobčevati brez zamude samo dopise, katere bomo imeli najkasneje v pondeljek že v rokah.

Popolnoma varno naložite denar

Ljubljansko posojilnico

r. z. z. o. z.

ki posluje v novourejenih prostorih v Ljubljani, Mestni trg 6. — Telefon št. 9. vloge na hranilne knjižice in tekoči račun obrestuje najugodneje

ter jih izplačuje takoj brez odpovedi. Večje vloge z odpovednim rokom obrestuje po dogovoru. Izvenljubljanskim vlagateljem so na razpolago pošne položnice, da nimajo s pošiljanjem denarja nikarkih stroškov.